

Na tomto místě budeme pravidelně jednou za týden podnikat výpravy do depozitářů Muzea města Prahy, za památkami dosvědčujícími potíže našich předků s různými nakažlivými chorobami a nemocemi vůbec, zastavíme se zejména u některých morových epidemií, ale budeme se věnovat i další příčině hromadného umírání – hladomoru.

MOROVÁ MENTALITA EVROPY 1347–1715

Nejstarší záznamy o moru či vlastně „moru“ na našem území pocházejí z 10. století. Ovšem až do poloviny 14. století se s vysokou mírou pravděpodobnosti jedná o popisy jiných než skutečně morových onemocnění (tzv. anglický pot, neštovice, chřipka, tyfus, později cholera) vyvolávajících hromadná úmrtí; samo slovo mor souvisí se slovy mření, umírání, smrt... Často kronikáři popisují „velké mření“ způsobené neúrodou či obecně nedostatkem potravy – tedy hladomor. O „pravý mor“ se jednalo jen tehdy, když byla příčinou onemocnění bakterie *Yersinia* (dříve *Pasteurella*) *pestis*. Zda se jednalo o toto onemocnění, či byla příčina jinde, lze často v kusých záznamech středověkých kronik a dalších dokumentů rozpoznat jen velmi těžko.

Dvojportrét (zachmuřeného) malíře Bartholomea Sprangera a jeho zesnulé ženy Christiny, uprostřed alegorie – Chronos, ubíhající čas spolu se smrtí, snaží se probodnout malířovo srdce. Podle předlohy B. Sprangera rył M. Sadeler. MMP H 011.330

Nejstarší prameny doložená prokazatelně morová epidemie, která postihla Evropu, Čechy a Prahu v letech 1347–1352, bývá nazývána „černá smrt“. V Čechách mnoho lidí zemřelo zejména během morové epidemie v roce 1380. Nejlépe popsány a dokumentovány epidemiemi pravého moru na našem území a v Praze jsou dvě poslední, které proběhly v letech 1680–1681 a 1713–1714. V rozmezí téměř tří set let byla celá Evropa včetně Českého království a hlavního města Prahy postihována morovými epidemiemi v poměrně krátkých intervalech – v Čechách dvou až tříletých, Prahu postihovala nákaza hodná zaznamenání zhruba jednou za pět až deset let. Po třicetileté válce se prodlevy mezi jednotlivými epidemiemi začaly zvětšovat a epidemie z let 1713–1715 byla vůbec poslední velkou morovou epidemií, která zasáhla západní a střední Evropu. Proč přesně mor z Evropy zmizel, je předmětem zkoumání, hovoří se v této souvislosti o promořenosti obyvatel a takto získané imunitě, zlepšujících se hygienických poměrech, ale i o závislosti rozvoje onemocnění na proměnách klimatu. Předmětem výzkumu je zejména v poslední době dopad těchto epidemií na život lidí. Nejde jen o dopady hospodářské, ale i o dopady subtilnější – duševní a duchovní. Hovoří se o morové mentalitě obyvatel Evropy...

Po ústupu morového onemocnění z Evropy i Čech nastoupily těžké epidemie jiných nemocí, k těm nejhorším určitě patřily epidemie cholery zejména v první polovině 19. století či známá a v poslední době často zmiňovaná epidemie tzv. španělské chřipky, která postihla Evropu v na konci první světové války.

Pohřební štít cechu rybářů z roku 1777, „Memento mori – Pamatuj na smrt“, „Vanitas – nicotnost“, motivy často v minulosti tematizované, připomínka smrtelnosti člověka. Malba olejem na plátně, bílé a černé trásně. MMP H 000.158

Smrt ze Staroměstského orloje. Kostlivec drží v levé ruce přesýpací hodiny, připomínku pomíjivosti žití. Polychromované dřevo, 17. století. MMP H 055.682

Alegorie smrti, střelecký terč, olej na dřevě, značeno dole – den 7. Septem. 1800 Joh. Hauschwit. MMP H 061.459